

Keller, K. D. (unpub.). *Fænomenologisk forskningsmetode*. Forelæsning i kurset Kvalitativ metode på psykologistudiet ved Aalborg Universitet, d. 03.10.06. Kursusbeskrivelse samt forelæsningsnoter.

Yderligere information:

- **Fænomenologi og kvalitativ metode:** www.livsverden.dk/emnesider/kvalitativ-forskning
- *Den fænomenologiske metode:* www.livsverden.dk/emnesider/filosofi
- *Eksistentiel fænomenologi:* www.livsverden.dk/emnesider/introduktion-eksistentiel-faenomenologi

Fænomenologisk forskningsmetode: Til selve sagen!

Fænomenologien er en omfattende og varieret forskningstradition, men på basis af Heidegger og Merleau-Ponty kan man fremhæve dens tre grundlæggende strategier som beskrivelse, fortolkning og dekonstruktion. Da strategierne går i forskellige retninger med at afdække et forskningsemne, må man som regel vælge mellem dem i tilrettelæggelsen af et konkret empirisk eller teoretisk forsknings-projekt. Men de har alle deres berettigelse i bestræbelsen på at leve op til det fænomenologiske slogan, som er anført i titlen. For psykologiens vedkommende må metodologiens sammenhæng af begreber og metoder også respektere 'selve sagen', dvs. forsøge at forstå mennesket på en ikke ringere måde end sådan, som vi i dagligdagen forstår nære venner og os selv, hvilket definerer psykologien som en kultur-(dvs. human- og samfunds-)videnskab, der baserer sig på kvalitative metoder. Ideen bag kvalitative metoder er at afdække nye 'kvaliteter' i betydningen egenskaber, dvs. at finde betydningsfulde distinktioner, aspekter og begreber, som gør os klogere på et emnes egentlige karakter. Forskningsperspektivet drejer sig om et kontinuum af teoretiske og empiriske kvaliteter, som man kan have forskellig tilgang til, men hvor der altså principielt må kunne gøres rede for sammenhænge mellem almene begreber og specifikke iagttagelser. Det stiller krav om at vælge indfaldsvinkel, om løbende selvkritisk refleksion og om nøje redegørelse for det empiriske forskningsforløb. Nogle kvalitative empiriske metoder, som oplagt kan bruges på fænomenologisk grundlag, er deltagende iagttagelse, semi-struktureret interview, dokumentanalyse og aktionsforskning.

Fænomenologisk metode: 'til selve sagen'

Det 'kvalitative' som genstand for teoretisk og empirisk forskning:

- distinktioner og identiteter
- aspekter og egenskaber
- begreber og karakteristika

Kriterier for den kvalitative forsknings videnskabelighed:

- *Eksemplariskhed* (det typiske eller særligt betydningsfulde, ikke det 'generaliserbare')
- *Detaljeret redegørelse* for metodologi og forløb (mere krævende end 'reliabilitet')
- *Forankring i selve sagen* (gennemgribende erfarings- og praksisbaseret 'validitet', der står i modsætning til forskning på et absurd, konstrueret eller vilkårligt grundlag)

'Selve sagen' (f.eks. *kønsidentitet*) som sociokulturel og psykosocial virkelighed:

- teori (videnskabeligt *begreb*)
- praksis (fænomen i hverdagslivet)
- umiddelbar erfaring (perciperet udtryk)

Grundlæggende fænomenologiske metoder består af tre basiskomponenter (Heidegger, 1988, p. 21, 23):

- *beskrivelse* (eller 'reduktion'), fx således som Giorgi beskriver det (samt se deltagende iagttagelse, eksplorerende undersøgelse, etnografisk undersøgelse, etnometodologi, grounded theory)
- *fortolkning* (eller 'konstruktion'), fx således som Feldman, kap. 3 beskriver det (samt se Gadamer, Ricoeur, Polkinghorne, Bruner, narrativ metode)
- *dekonstruktion* (eller 'destruktion'), fx således som Feldman, kap. 5 beskriver det (samt se psykoanalyse, ideologikritik, kritisk teori, poststrukturalisme)

Forankring i en begrebslighed ('selve sagen'), der forbinder teori og metode:

- Empirien må nødvendigvis tage sit *udgangspunkt* i analysefasen (jf. Eneroth og Kvale)
- Både ved induktion (fra empirisk beskrivelse), deduktion (fra teoretisk fortolkning) og abduktion (på tværs af empiri og teori)
- Såvel ved distanceret undersøgelse som ved involveret aktionsforskning

Refereret litteratur

- Eneroth, B. (1994). Hur mäter man 'vackert'? Grundbok i kvalitativ metod. (s. 141-68) Natur och Kultur. (28 s.)
- Feldman, M. (1994). *Strategies for interpreting qualitative data*. (kap. 5) London: Sage Publications. (13 s.)
- Giorgi, A. (Ed.) (1985). *Phenomenology and Psychological Research*. Pittsburgh: Duquesne University Press.
- Heidegger, M. (1988). *The Basic Problems of Phenomenology*. Revised edition. A. Hofstadter (Transl). Bloomington: Indiana University Press.
- Kvale, S. (1998). *InterView. En introduktion til det kvalitative forskningsinterview*. (2. ed.). København: Hans Reitzel. Kapitel 11. Analysemetoder, p. 186-206

Se desuden:

- Vetter, H. (Hg.) (2004). *Wörterbuch der phänomenologischen Begriffe*. Hamburg: Felix Meiner Verlag.